

ALTERNATYVUS GIDAS: KAUNO SENAMIESTIS

Atstumas: **1.6 km**

Trukmė: **1 val 35 min**

Šis alternatyvus maršrutas paremtas 1974 – 1983 metais darytomis fotomenininko Romualdo Požerskio fotografijomis bei menininko prisiminimais.

Šis alternatyvus maršrutas paremtas 1974 – 1983 metais darytomis fotomenininko Romualdo Požerskio fotografijomis bei menininko prisiminimais.

Tuomet dar Žaliakalnio gyventojas, Požerskis ėmė fotografuoti Kauno senamiesčio gyvenimą – jo kiemus, gatves, mažas ir dideles šio kvartalo žmonių istorijas.

Fotografijose užfiksuoti išnykę ar radikaliai pasikeitę senamiesčio ženklai (gatvės, kiemai), jo gyvenimo fragmentai (šventės, nelaimės, buitį), brutali sovietmečio invazija, bei to laiko daugeliui kauniečių pažįstami miesto personažai: tapytojas Kampas ar moteris su raiščiu ant nosies, vis dar gyva vyresniosios kartos kauniečių atsiminimuose.

Šiame maršrute - dingęs senamiestis, žmonės, kurių čia seniai nebėra, nutilęs troleibusų ir automobilių dundėjimas, užmarštin nugarmėjęs gyvenimo būdas, išgriauti arba restauruoti kiemai, namai ir tokios vietos kaip išnykusi gatvelė, kažkada taip prasmingai sujungusi senamiestį su upe.

Šiandien šios fotografijos tampa tarsi tam tikrais erdviniais nuorodos taškais, leidžiančiais vieniems įtvirtinti savo blėstančius prisiminimus, kitiems – ieškoti savo miesto praeities likučių jo kiemuose, dar nespėtų restauruoti namų sienose ar pasikeitusių gatvių peizaže. Todėl šios fotografijos kartu yra tam tikra praeities rekonstrukcija, nes jos leidžia atpasakoti laiką, susieti vietą su atmintimi.

Maršrutas yra pildomas...

Romualdas Požerskis: „Kaip aš pakliuvau į senamiestį? Pakliuvau turbūt motyvuotai. Kai pradėjau kurti kūrybinę fotografiją, labai daug žiūrėjau lietuvių autorių fotografijų ir pastebėjau, kad miesto ten labai nedaug ir jis toks fragmentuotas, iš toli, kažkokios architektūros detalės, bet nemačiau nei vienos fotografijos, kur būtų įeita į kiemą, fotoaparato bendrauta su žmonėmis. Ir mane tai sudomino, nes tuo metu jau buvo prieinami amerikiečių fotografijos albumai (mes jų važiuodavome į Rygą žiūrėti, Lietuvoje jų nebuvo) ir suvokiau, jog ten yra vadinamoji „gatvės fotografija“. Niujorko gatvės fotografija, Bruce'as Davidsonas išleido „101 Rytų gatvę“ ir taip pat labai senos tradicijos yra prancūzų pokarinės gatvės fotografijos.

Tas senamiestis, tuo metu buvo toks... kaip skylė, kurioje niekas nenorėjo gyventi... Daug triukšmo, keistų žmonių, bomžų, miegančių gatvėje pijokėlių. Mašinos važiavo visom gatvėm

EN

Laisvės alėjoje. Laisvės alėja buvo pilna kavinių, pilna žmonių ir ten visi traukė pasipuošę, parodyt save ir kitų žiūrėt.“

1 ŠV. GETRŪDOS GATVĖ

Šv. Gertrūdos gatvė. Fotografijoje užfiksuotas tapytojas Kampas (Rimvidas Jankauskas), 1980 m.

parduotuvėlės ir dar gera valgykla, kur aš visą laiką eidavau valgyti. Senamiesčiui reikėjo turėti kelias valgyklas, viena iš jų buvo ir „Žibutė“. Tiesiog papietauji, pailsi, kavos išgeri. Aš ten irgi labai įdomiai pafotografuodavau. Ten (fotografijoje) Kampas toje vietoje, kur buvo parduvotuvė. Pamačiau tuos manekenus, dvi moteriškes, atšvaitas gražus languose, tai aš pasisukau, pavaikštinėjau kelis kart, paskui žiūriu – ateina porelė. Aš pakėliau (kamerą)... vienas, antras kadras - jie praėjo ir baigta. Tiesiog, tai panašu, kaip kad sustoji su šautuvu toje vietoje, kur turėtų skristi paukščiai ir tiesiog lauki, kada tas paukštis atskris“.

2 VILNIAUS GATVĖ

Vilniaus g., 1978.

Romualdas Požerskis: „Man patikdavo stotelėse fotografuoti, kadangi tie žmonės stotelėse laukia, jie dairosi ir kai fotografuoji, jie niekur nepabėga – jie vis tiek turi būti vietoje. Tai aš apibėgu iš vienos pusės, iš kitos pusės juos pafotografuoju. [...] Dar viena stotelė buvo priešais Katedrą. Tai tokia gana triukšminga vieta, troleibusai iš lėto važiuodavo, sunkvežimiai“.

3 MOTERIS SU RAIŠČIU

Vilniaus g. , fotografijoje užfiksuota daugelio atsiminimuose minima moteris su raiščiu, 1977.

Romualdas Požerskis: „Moteriškė su užrišta nosim. Nežinau, kiek istorijoje yra tiesos, bet sakė, kad ji yra Smetonos meilužė, sifiliu serganti ir panašiai. Tokių visokių gandų buvo apie ją, bet tikrai vieną žinau - vaikai sakė, kuomet aš fotografavau: „ Neikit prie jos, nes užsikrėsit.“ Vaikai jos bijojo, ji buvo lyg kokia šmėkla, vaikštinėjanti po senamiestį“.

4 VILNIAUS GATVĖ (II)

Romualdas Požerskis: „Aš su darbininkais kažkaip labai laisvai bendraudavau, rasdavau ryšį. Jie dirbo savo darbą ir nekreipdavo į mane dėmesio. Svarbiausia būdavo atrasti jiems idėjų, kuriom jie domisi, kurias pergyvena. Pasakai, kad va čia plyteles gal reikėjo stipriau pakelti,

5 L. ZAMENHOFO GATVĖ

L. Zamenhofo ir Kurpių g. kampas, 1975.

Romualdas Požerskis: „Ten dabar yra muzikos instrumentų muziejus. Ta vieta man visą laiką atrodė labai didelė ir plati. Ir viename kampe buvo toks keistas namas, labai senas ir siauras, lyg laivas. Aš su plačiakampe (kamera) esu fotografavęs, kada pirmą kartą išėjau į senamiestį. Man tas namas labai patiko, nes atrodė lyg koks dangoraižis, Niujorke, tarp 5- tosios aveniu ir Brodvėjaus kampo. Su plačiakampiu (objektyvu) iš apačios padariau panašų į tą namą Niujorke. Kaip aš vadinu, pasaulio centro namas“.

6 L. ZAMENHOFO GATVĖ (II)

7 KIEMAS VILNIAUS GATVĖJE

Romualdas Požerskis: „Čia toks labai modernus motociklas, nors 1976 metai. Aš pats turėjau Javą, keturis metus važinėjau su ja, todėl man čekiška kultūra ir technika labai patinka. O čia yra rusiškas motociklas, kuris daugiau problemų turi, negu kad važiuoja, bet jis yra toks efektingas (savo išvaizda). Kiemas irgi konkretus, ir vyrukas. Fotografija savo forma gal šiek tiek primena reklaminę, bet mes matome ir aplinką, konkrečius žmones, berniukas su dviračiu važiuoja. Yra ir aktorius (motociklas), ir fonas – toks mano fotografijų principas“.

8 M. DAUKŠOS GATVĖ

Vilniaus – M.Daukšos g. kampas, 1978.

EN

„Zibutės“ kavinė. Aš toje vietoje gana daug fotografavau. Vienaip, kitaip tie žmonės ėjo, bet man ši fotografija labiausiai patiko – joje yra dar senesni pokario simboliai: Pobeda važiuoja, tas pagyvenęs žmogus nešasi čemodaniuką, kuris buvo pokario simbolis (tremtiniai grįždavo su panašiais čemodaniukais). Čia aš naudočiau fisheye objektyvą (žuvies akis). Ir man patikdavo fotografuoti, nors esu nedaug fotografavęs, ryte, kai saulė dar labai žemai – kada dar labai įdomios faktūros, dar miestas rūke paskendęs. Bet tas fotografavimo laikas būdavo labai trumpas – tik tada, kada ta gatvė eina saulė, o kai tiktai saulė pasikeičia, užaina šešėlis, tuomet praktiškai visas vaizdas dingsta. T.y., apie pusės valandos laikotarpiu gali fotografuoti, o paskui šviesa pasidaro nebeįdomi“.

9

VILNIAUS GATVĖ (III)

10

FOTOGRAFIJOS GALERIJA

komunizmas ir ozelis. „Prasidėjo privatizacija ir mitybų atsiradimas, tad pirmas butas išpiko ir pasidarė parduotuvės. Tai buvo jau po mano fotografavimo. Dirbtuvių įsikūrimas prasidėjo kažkur 80-taisiais metais. Daušos gatvėje kelis namus restauravo ir ten įsikėlė menininkai, paskui Vilniaus gatvėje yra keli namai, kuriuose buvo kelios studijos padarytos. Tarybiniais laikais galvojo, kad kai į restauruotą namą atsikelia dailininkas, tai viršuj, virš buto, turi būti ruošiamos ir studijos. Tokiu būdu ir aš, ir Macijauskas, Rakauskas gavome studijas. Tai buvo prieš pat Sąjūdį.

Tų menininkų išties nebuvo daug, nes ir tų studijų nebuvo. Studijos buvo Savanorių prospekte, Karaliaus Mindaugo prospekte. Čia kūrėsi įvairūs kūrybiniai Sąjungos skyriai, t.y. architektai savo skyrių įsikūrė, dailininkų sąjunga ir fotografų sąjunga. Tai toks vis dėlto geras palikimas iš sovietinių laikų - kad dailininkų studijos įsikūrė senamiestyje. Antra, tuo metu jau prasidėjo muziejų kūrimo planai, todėl atsirado visa eilė muziejų, tokių kaip farmacijos muziejus, keramikos muziejus. Jie atsirado vietoje kai kurių iškeldintų gyventojų.

Pas mus, fotografijos sąjungoje, kur mes esame įsikūrę, laikas nuo laiko ateina tokia sena moteriškė, kuri pasakoja, kad kažkada čia lankydavosi pas giminaičius, tuose butuose gyveno jų giminės. Tai irgi buvo paprasčiausias butas. Lygiai kaip ir „101“ galerija kažkada buvo butai. Šito namo restauracija prasidėjo 1975 metais ir aš pats dalyvavau šioje restauracijoje, kiekvieną pirmadienį čia būdavau, prižiūrėdavau, kaip yra restauruojamas šis mūsų pastatas ir kaip atrodys ši mūsų galerija.“.

EN

gatvėje, priešais „Zibutę“ - jau buvo gera parduotuvė... Ir čia (šioje nuotraukoje) atvežė sunkvežimį arbūzų ir ten (tolumoje) - trys vietiniai pijokėliai, stipriai išgėrę. Juos pasamdė, kad tuos arbūzus vienas kitam mėtytų ir į parduotuvę neštų. Kelių arbūzų jie nepagavo, sudaužė... Labai man patinka, kai veiksmas yra, nes, kai veiksmo nėra, labai sudėtinga kažką nufotografuoti. Aišku, jie manęs nenuvarė tada, bet jeigu ir būtų varę, vis tiek būčiau nėjęs, nelabai bijojau tais laikais (buvo 1977 m.).“

12

VYRŲ KIRPYKLA

13

V. KUZMOS GATVĖ

Mutinės ir V. Kuzmos g. sankryža, 1975.

buvo kažkoks tyrinėjimų institutas, o kitoje - psichinė ligoninė, durnynas, kaip mes vadindavome. Aš nelabai tą vietą mėgdavau, nes pro tuos langus ligoniai mėgdavo šaukti, rėkti, pasakot savo istorijas, o vaikai klausydavo. Tad jinai, ta mergaitė, visai netikėtai atsirado, tiek netikėtai, kad spėjau tik vieną kadrą nufotografuoti. Ji tiesiog praėjo pro šoną, aš nuspaudžiau ir ji praėjo su tuo keistu vėžimėliu. Vėžimėlyje vietoj lėlės – tašėlė mamos, turbūt, vežė ją kažkur...”

14 MUITINĖS GATVĖ

Muitinės g., 1978.

Romualdas Požerskis: „Jis [R.Požerskio draugas] senamiestyje nuomavosi butelį ir tame butelyje buvo vestuvės. Jie tokie labai šviesiai balti – jis su baltu kostiumu, o ji – su balta vestuvine suknele, ir taip jie per senamiestį ėjo. Ten sutikome ir daugiau draugų, pažįstamų su kuriais pasisveikinome. Matyt, simbolis yra tas senamiestis - ne vien apgriautas, aptriušęs, bet yra ir labai gražių dalykų“.

15 KIEMAS MUITINĖS GATVĖJE

16 NEMUNO KRANTINĖ

Romualdas Požerskis: „Matome, kaip vyksta restauracija, kaip tie medžiai yra griaujami, vedamos šiluminės trasos. Žodžiu, kaip su civilizacija ir technologijom galima sunaikinti tokią pakrantę...“

